

Afasi

Kommunikative udfordringer

Samtalestøtte (SCA)

DANS, 29. oktober 2015

Mette Hougaard Villadsen

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Forestil dig at det var dig!

- Du er intelligent, men kan ikke forstå, hvad folk siger til dig
- Du tænker, som du plejer og har dine meninger, men kan ikke give udtryk for disse
- Du føler, at alle opfatter dig som "dum"
- Der er ingen, som længere diskuterer komplekse emner med dig (fx behandling, genoptræning, din situation, følelser osv)

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Hvad er sprog?

- Et sæt fælles symboler til udveksling af informationer, meninger og følelser
- Symbolerne kan formidles/forstås vha både tale- og skriftsprog
- Bruges til at etablere sociale relationer samt til informationsveksling og at give udtryk for holdninger, ideer og følelser.

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Hvad er afasi?

- En forstyrrelse af det sproglige system (symbolerne)
- Afasi påvirker som regel alle fire sproglige modaliteter: At forstå, tale, læse og stave
- Årsag = en erhvervet hjerneskade
- Der findes to hovedkategorier af afasityper
 - Flydende afasi
 - Ikke-flydende afasi

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Ikke-flydende afasi

- Telegramagtig tale
- Ordfindingsbesvær
- Mange pauser
- Ombytning af ord
- Forholdsvis god forståelse
- Forholdsvis god indsig

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Flydende afasi

- Flydende tale
- Ordfindingsbesvær
- Mangel på indholdsord
- Lydlige ombytninger og non-ord
- Forholdsvis dårlig forståelse
- Forholdsvis dårlig indsig

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Hvem er hvem?

Person A fortæller, hvad hun bruger sin dag på:

Jeg plejer at gøre min bidum sadum, den er rødum for meget. Og eto om eftermiddagen. Jeg kan ikke have min sedatum og rødum. Så godt som helum jeg plejer at rødum og rydde op derhjemme.

Person B fortæller, hvad hun laver i sin fritid:

Jeg jeg øhh kat nej nej hund ja min hund årh altså går tur med hunden ja går tur med hunden og øhh haven ja haven øhh nej jeg kan ikke.

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Hvad er kommunikation?

- Udveksling af informationer, holdninger, ideer og følelser
- At formidle og forstå et budskab
- De gængse symboler i talesproget suppleres af intonation, kropssprog mv.
- Skriftlig kommunikation
- Kommunikation kan også foregå vha. gestus, kropssprog, tegninger mv..
- Transaktion og interaktion

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

I kommunikation viser vi vores kompetencer

- Gennem samtale viser vi vores viden, erfaring og dømmekraft
- Vores sociale identitet og autonomi udtrykkes gennem samtale
- Afasi er et problem, fordi:
 - Det maskerer den afasiramtes kompetencer
 - Det vanskeliggør deling af tanker, ideer og holdninger
 - Det påvirker "det gode behandlingsforløb"
 - Det begrænser den afasiramtes samfundsdeltagelse

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Kommunikation og afasi

- Kommunikation er et fælles ansvar
- Det kan føles ubehageligt, når kommunikationen ikke lykkes - fx i samtale med en afasiramt
- Reaktioner fra den raske samtalepartner kan være:
 - Man føler sig usikker og utilstrækkelig i kommunikationen
 - Kommunikation kan nærmest virke pinagtig og man undgår derfor samtale
 - Den afasiramte bliver ikke inddraget i så høj grad som ellers

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Hvad er SCA?

- Samtalestøtte – synliggørelse af kompetencer
- Fokus på at lære samtalepartner teknikker
- Metoden er udviklet i Canada og er velafprøvet
- Metoden kan anvendes i kommunikationen med mennesker, der ved mere, end de kan sige, fx:
 - Afasiramte
 - Demente
 - Fremmedsprogede

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Aphasia Institute

- Toronto, Canada
- Aura Kagan
- Stor gruppe frivillige
- Discussion Groups
- Aktiviteter
- Familieprogram
- Forskning og information

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

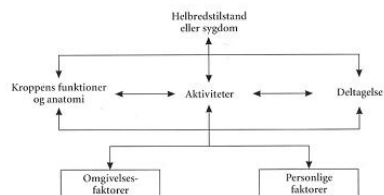
Grundtanken bag SCA

- *Life's a conversation*¹
- Personer med afasi er kompetente mennesker
- Samtalepartnere kan lettere indlære nye rutiner
- Psykosociale konsekvenser af afasi kan reduceres

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Høreløshed
- Tale, Høre og Specialrådgivning

SCA og ICF-modellen

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Høreløshed
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Generaldirektør for WHO:

- *"Health is the ability to live life to its full potential. For many people with disabilities, the realization of that ability is dependent on factors in society. When a person in a wheelchair finds it difficult to enter into her office building because it does not provide ramps or elevators, the ICF identifies the focus of the intervention: it is the building that should be modified and not the person who should be forced to find a different place of work"*

(Gro Harlem Brundtland, april 2002)

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Høreløshed
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Formål med brug af SCA i sundheds- og behandlingsregi

- At øge den kommunikative tilgængelighed af sundhedsydelse og behandling for patienten
- At gøre arbejdet mere effektivt
 - Tryghed for patienten/borgeren
 - Inddragelse i beslutninger om fremtiden/behandling mv.
 - Mindre frustration hos den ramte og fagpersonalet
 - Bedre fundament at basere behandlingen på

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Høreløshed
- Tale, Høre og Specialrådgivning

SCA og logopædisk undervisning

- SCA metoden er velafprøvet
 - Undersøgelser viser, at én dags træning af samtalepartnere medfører en væsentlig forbedring af kommunikationen [1].
- Afasiramte kan ofte profitere af intensiv sprogtræning – endda lang tid efter at skaden er sket.
 - SCA-metoden er derfor tænkt som et supplement til specifik sprogtræning.

[1] Kagan, A. Black, S. E. et al (2001). Training Volunteers as Conversation Partners Using "Supported Conversation for Adults with Aphasia" (SCA): A Controlled Trial. Journal of Speech, Language and Hearing Research. Vol. 44 624-638.

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Høreløshed
- Tale, Høre og Specialrådgivning

De to grundpiller i SCA

- Det anerkendende princip:
 - Teknikker til at få patienten til at føle sig behandlet med respekt
- Det synliggende princip
 - Teknikker til at *modtage* og *give* præcis information

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Høreløshed
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Det anerkendende princip

Vis at du ved at personen med afasi er et kompetent menneske

- Tal naturligt og på en normal voksen facon
- Inddrag støtte som en naturlig ting i samtalen
- "Jeg ved at du ved"
- Påtag dig skylden for sammenbrud i kommunikationen
- Vær åben og direkte, når kommunikationen er vanskelig

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Det synliggende princip

Hjælp med at synliggøre den afasiramtes viden, ønsker og erfaringer

- Teknikker til at *give* og *modtage* præcis information:
 - IND
 - UD
 - TJEK

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Det synliggende princip (IND)

- Når samtalepartneren udtrykker sig:
 - Sørg for ro og øjenkontakt
 - Fortæl én ting ad gangen
 - Gå kronologisk frem og tydeliggør emneskift
 - Hold pauser
 - Skriv emner og nøgleord ned
 - Støt din tale med gestik, billeder, tegninger mv.

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Det synliggende princip (UD)

- Støt den afasiramte til at udtrykke sig
 - Stil ja/nej-spørgsmål
 - Spørg om én ting ad gangen
 - Giv valgmuligheder
 - Opfordr til at bruge non-verbal støtte (gestik, pege, tegne eller skrive)
 - Giv god tid

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Det synliggende princip (TJEK)

- Tjek at du har forstået det rigtigt
 - Opsummer langsomt og tydelig hvad du tror personen prøver at sige. Fx "Det vil sige, at du gerne vil have mig til..."
 - Skriv eller tegn på papir samtidig med, at du opsummerer. Lad evt. patienten beholde papiret

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Brug af teknikker

- Brug kun det antal teknikker, som er nødvendige
- Acceptér at kommunikationssammenbrud er uundgåelige og ingen katastrofe – sæt ord på når det sker!
- Det kræver øvelse at kunne anvende teknikkerne

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Hvor er vi i gang med SCA?

Hospitaler – lukkede kurser

- Aarhus (AUH)
- Apoteams i Reigion Midt
- RH Lemvig

Åbne kurser for fagpersonale på IKH

Kursus-/ undervisningsforløb for pårørende og afasiramte

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Aarhus Universitetshospital

12 Nøglepersoner fra alle faggrupper - 2 dages kursus

- Øvelser med afasiramte, egne videooptagelser, praktiske drøftelser
- Evaluering = Interviews (specialestuderende). Hvordan fungerer metoden i praksis? Input til planlægning af følgende kurser.

60 personer fra alle faggrupper – 1 dages kursus

- Rolleplaysøvelser, opfølgning på praktiske tiltag
- Evaluering = spørgeskemaer. Hvilken effekt har implementeringen haft på kommunikationen med afasiramte patienter?

Tværfaglig kommunikationsgruppe

Samtalebog, fagspecifikke hæfter, materialekasse

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

SCA til pårørende og afasiramte personer

1. Kursusforløb – flere familier
2. Øvelser og sparring – individuelle lektioner
3. Opsamlingsforløb – flere familier

Erfaringer og udfordringer?

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Billedmaterialer

Oversat af Center for Hjerneskade

- Samtaler om plejen
- Samtale med ergoterapeuten
- Samtale med fysioterapeuten
- Samtale med lægen

Link til gratis materiale: "Livet er mere end afasi":

<http://cfh.ku.dk/sca--samtalestoette-til-voksne-med-afasi/>

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Næste kursus i SCA

Tirsdag den 5. april 2016
Institut for Kommunikation og Handicap, Risskov

Info-materiale kan sendes på mail

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning

Spørgsmål?

mette.villadsen@ps.rm.dk

Logopæd, Mette Hougaard Villadsen

regionmidtjylland **mdt**
Institut for Kommunikation og Handicap
- Tale, Høre og Specialrådgivning